

УДК 330.342:340.1

І.Л. РАЙНІН, канд. наук з держ. упр., Харківський національний університет внутрішніх справ

ОСНОВИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ключові слова: стратегія, розвиток, регіон, реалізація, регіональна політика, економіка, ресурс, ефективність

Президент України, підтримавши програми реформування української державності, одним із центральних питань такого реформування вважає децентралізацію виконавчої влади з метою стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів. У зв'язку з цим, набуває особливої актуальності розробка програм регіонального розвитку як комплексу взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на досягнення визначених цілей регіонального розвитку.

Проблеми розвитку регіонів перебувають в центрі уваги як науковців, законодавців, так і практиків. Окремі питання соціально-економічного та організаційно-адміністративного розвитку регіонів розглядалися в наукових працях В.Я. Тація, О.М. Бандурки, О.В. Носової, Т.Є. Кагановської, В.В. Коваленко, М.М. Добкіна, Є.О. Гладкової, М.П. Кучерявенко, Р.С. Веприцького, М.І. Долішнього та в працях інших вчених-юристів, економістів, соціологів, фахівців з державного управління.

Вказані та інші вчені зробили вагомий внесок в дослідження проблем регіонального розвитку, але в сучасних умовах функціонування органів державного управління, в умовах євроінтеграції України та соціально-економічної кризи, яка охопила національну економіку, питання регіонального розвитку потребують додаткового опрацювання, що і є метою статті.

Закон України «Про засади державної регіональної політики» [1] визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гу-

манітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України.

В ст.1 указанного Закону державна регіональна політика сформована як система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної та культурної самобутності, а регіональний розвиток визначається як процес соціальних, економічних, екологічних та інших позитивних змін у регіонах. Метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання, всебічний соціально-економічний та культурний розвиток територіальних громад.

Державна регіональна політика реалізується шляхом виконання конкретних заходів регіональних стратегій розвитку, прикладом яких може бути Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року, затверджена рішенням Харківської обласної ради 05.03.2015 року (далі – Стратегія) [2]. Стратегія передбачає здійснення її заходів у рамках двох послідовних та взаємопов'язаних циклів (етапів), включених у два плани реалізації: перший – 2015–2017 роки; другий – 2018–2020 роки.

План першого етапу розвитку реалізації Стратегії, затверджений рішенням Харківської обласної ради «Про затвердження Плану заходів на 2015–2017 роки з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року» [3], який передбачає організаційні заходи з ефективного управління місцевим розвитком, з підвищення конкурентосп-

роможності та зростання виробничого потенціалу регіону, фінансового забезпечення Стратегії та зменшення територіальних диспропорцій в розвитку окремих територій області.

План реалізації Стратегії на 2015–2017 роки розроблено робочою групою, створеною розпорядженням голови Харківської обласної державної адміністрації [4].

При розробці Стратегії використані сучасні практики стратегічного аналізу і планування, що застосовуються регіонами країн ЄС, напрацювання вітчизняних і зарубіжних вчених, практичні пропозиції незалежних фахівців, регіональних органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, представників бізнесу та громадських організацій, узагальнені робочою групою та Асоціацією органів місцевого самоврядування Харківської області.

Стратегію узгоджено з положеннями Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015, Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 року № 385, а також Стратегії розумного, стійкого та всеосяжного зростання Європейського Союзу «Європа 2020», затвердженої Європейською Комісією 03.03.2010 року та рекомендованої для врахування країнами-сусідами ЄС та країнами-кандидатами до вступу до ЄС.

Стратегія визначає ключові особливості та пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку регіону, формує нове стратегічне бачення розвитку Харківської області як одного з опорних центрів загальноєвропейської поліцентричної системи метрополітенівських регіонів.

План заходів розкривається у цільовому сценарії розвитку області, який передбачає досягнення стабільного зростання якості життя населення Харківщини, формування умов для збереження та примноження якісного людського капіталу регіону на основі активі-

зації міжнародного співробітництва, енерго-ресурсоефективної модернізації основних засобів, залучення інвестицій у реальний сектор економіки, передусім, галузі переробної та видобувної промисловості, сільське господарство, енергетику, будівництво та житлово-комунальне господарство, нарощування експортних можливостей підприємств та організацій області за рахунок диверсифікації зовнішніх ринків, стимулювання розвитку науково-освітніх, дослідницьких, інжинірингових послуг та інформаційних технологій як основи інноваційно орієнтованого сервісного сектору економіки регіону. Важливими умовами стійкого збалансованого соціально-економічного розвитку Харківщини визначено підвищення рівня енергетичної та екологічної безпеки регіону, а також застосування сучасних європейських підходів до просторового розвитку для зменшення територіальних диспропорцій.

Стратегія є базою для створення комплексної системи стратегічного планування в області, включаючи розроблення нових та уточнення діючих регіональних програм, їх гармонізацію зі стратегічними та операційними цілями розвитку Харківської області, стратегічними пріоритетами держави.

План на 2015–2017 роки з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року (далі – План реалізації на 2015–2017 роки), розроблений на підставі Законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про засади державної регіональної політики», «Про стимулювання розвитку регіонів», відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 року № 1186 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку».

13.03.2015 року на офіційних веб-сайтах обласної державної адміністрації та обласної ради, а також у місцевих засобах масової інформації було розміщено оголошення про збір пропозицій щодо проектів регіонального розвитку для включення до Плану реалізації на 2015–2017 роки. Збір пропозицій тривав до

17.04.2015 року. Надійшло 607 проектних пропозицій, переважна більшість яких врахована в Плані заходів.

Пропозиції проектів регіонального розвитку були згруповані у три тематичні програми, що відповідають стратегічним цілям Стратегії:

- а) конкурентоспроможність та зростання валового регіонального продукту (ВРП);
- б) зменшення територіальних диспропорцій у якості життя та поліцентричний розвиток;
- в) ефективне управління місцевим розвитком.

Проекти, включені до Плану реалізації на 2015–2017 роки, зокрема, передбачають зменшення дисбалансів у розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць області, покращення умов для започаткування та ведення підприємницької діяльності, поліпшення ситуації у сфері зайнятості тощо.

По виробництву валового регіонального продукту (ВРП) Харківська область посідає одне з провідних місць серед регіонів України та є єдиною з областей, глибокі трансформації структури ВРП якої за роки незалежності України відбулися у відповідності до загальноєвропейських тенденцій.

Орієнтиром розвитку промислового сектору Харківського регіону є застосування сучасних енергоефективних технологій для нарощування виробництва продукції з високою доданою вартістю, а також входження у нові технологічні ланцюги з використанням можливостей освоєння ринку ЄС та ринків третіх країн спільно з європейськими партнерами, виходу на ринки США, Китаю, країн Африки та Близького Сходу. Ключовими орієнтирами є зменшення енергоємності ВВП, що майже в 3 рази вищий країн Європи, зокрема Польщі, та залучення інвестицій у модернізацію основних фондів підприємств.

Агропромисловий сектор регіону забезпечує високий внесок у ВРП регіону порівняно з країнами-членами ЄС. Існує значний потенціал зростання ефективності сільськогосподарського виробництва за рахунок залучення

прогресивних агротехнологій, що у поєднанні з багатими природними ресурсами може забезпечити подвоєння обсягів сільгоспвиробництва. Розвиток ланцюгів агропереробки є інструментом розв'язання проблем зайнятості та покращення стану ринку праці в сільській місцевості.

Особливим потенціалом нарощування ВДВ є сфера видобування та виробництва енергоносіїв, розвиток енергетичної інфраструктури та інфраструктури тепловодопостачання.

Харківська область входить до десятки найбільших студентських центрів Європи та є одним з лідерів освітнього ринку України. В Харкові зосереджені провідні вищі навчальні заклади та наукові інститути, що створює сприятливі умови для подальшого закріплення в ніші «національної кузні кадрів», формування системи комерціалізації знань, нарощування експорту освітніх послуг і послуг в галузі науково-дослідних та конструкторсько-дослідницького розробок.

Сервісний сектор економіки області зберігає великий наявний кадровий потенціал для успішної конкуренції на міжнародних нішевих ринках. На це вказує велика частина виручки або користувачів, що знаходиться поза Україною.

Культурна спадщина Харкова та області є важливим економічним ресурсом, який має забезпечувати умови для розвитку туризму, залучаючи і утримуючи молодих, працездатних людей, створюючи відповідну атмосферу для підприємництва, комфортного проживання та належного відтворення сил у мешканців та гостей.

Програма спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіону, реалізацію потенціалу Харківщини, як національного центру виробництва енергоефективного обладнання, залучення інвестицій у економіку області, усунення дисбалансів в енергетичній та інженерній інфраструктурі, прискорений розвиток секторів АПК, розвиток сервісної і студентської інфраструктури, створення но-

вих взаємопідтримуючих ефектів галузевої кооперації та зниження депресивності периферійних районів області.

Нагальним стратегічним завданням є подальша диверсифікація міжнародної торгівлі. Найбільш перспективними напрямками нарощування експортних поставок виступають країни Азії, які вже набули статусу одного з основних зовнішньоторговельних партнерів регіону, а також Європейського Союзу. При цьому, ринок Євросоюзу, доступ до якого відкривається завдяки Угоді про асоціацію та зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, розглядається, в тому числі, як майданчик для виходу на ринки третіх країн спільно з європейськими партнерами.

Реалізація Програми «Конкурентоспроможність та зростання ВРП» має на меті забезпечити підвищення конкурентоспроможності регіону і зросту валового регіонального продукту Харківської області за рахунок забезпечення енергоресурсоефективності та незалежності регіону; диверсифікації зовнішніх ринків та географії інвестицій; трансформації вищої освіти і науки у сектор економіки, який би був драйвером її розвитку; створення системи маркетингового просування регіону, яка б дозволила стати йому столицею ІТ-аутсорсингу в Україні; розвитку внутрішнього обласного туризму для створення нових робочих місць і розширення дохідної бази місцевих бюджетів; розвитку ланцюгів додавання вартості малих і середніх агровиробників; збереження та відтворення потенціалу родючості ґрунтів.

Вивченню конкурентоспроможності, її природи і ролі в розвитку економіки, аналізу її суті і ознак, видів і форми прояву, механізмів функціонування і впливу на регіональний розвиток присвячена низка наукових праць як в сучасності, так і в минулому. Вперше тема конкуренції була озвучена відомим англійським економістом Адамом Смітом в роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» [5]. «Конкуренція, якщо розглядати її не тільки як боротьбу між товаровиро-

бниками за більш вигідні умови виробництва, розподілу і отримання прибутку, а у розширеному контексті, є постійно діючим фактором будь-якого розвитку, невід'ємною складовою частиною всякого життя, тотальним сутнісним атрибутом всякого буття» [6].

Конкурентоспроможність окремих територій регіону безпосередньо впливає на зменшення територіальних диспропорцій у якості життя та поліцентричний розвиток.

В Програмі «Зменшення територіальних диспропорцій та поліцентричний розвиток» враховано, що Харківська область належить до високоурбанізованих регіонів та відноситься до територій з інтенсивною, переважно промисловою, міською житловою та громадською забудовою з високим та середнім рівнями виробничо-містобудівного освоєння.

В Харкові сконцентровано 53,5 % населення області. Харківська область є єдиним регіоном в Україні, де чисельність населення обласного центру в 20 разів перевищує чисельність другого за величиною населеного пункту (м. Лозова). Високий ступінь концентрації в Харкові господарської діяльності та людського капіталу позбавляє пояс периферійних районів власних ресурсів розвитку та веде до поступової деградації віддалених від Харкова територій. Таким чином, консервується «центр-периферійна» модель, що на рівні ЄС визнана контрпродуктивною. Пріоритетом регіону є підвищення стандарту доступу населення до комплексу установ обслуговування та формування інвестиційно привабливих точок соціально-економічного зростання.

Проблемою є великі територіальні диспропорції у здатності мобілізувати доходи бюджету та залучати інвестиції, що існують на рівні регіону. Зокрема, іноземні та капітальні інвестиції практично повністю сконцентровані у місті Харкові, а також найбільш наближених до нього районах.

Слід відзначити недостатній рівень самоорганізації населення для вирішення питань утримання та розвитку територій. Проблемою є невизначеність в системах кількісної і якіс-

ної оцінки майна і землі; велика питома вага населених пунктів із межами, не затвердженими рішеннями відповідних рад згідно законодавства.

У Харківській області налічується значна питома вага аварійних каналізаційних мереж від загальної їх протяжності. Тому своєчасне фінансування робіт з капітального ремонту систем централізованого водопостачання та водовідведення має дати змогу підвищити надійність їхнього функціонування в Харкові і в області.

Харківська область входить до числа регіонів з найбільш високою якістю життя в Україні, має найвищий рівень демографічного потенціалу. Національне лідерство у галузі вищої освіти обумовлює міграційну привабливість регіону для молоді. Посідаючи перше місце серед областей України за питомою вагою людей з вищою освітою, регіон характеризується високою якістю людського капіталу.

Програма спрямована на забезпечення включеності всіх сфер розвитку регіону, вирівнювання економічних та соціальних диспропорцій, поліцентричний розвиток, створення умов для підвищення якості життя.

Реалізація Програми «Зменшення територіальних диспропорцій у якості життя та поліцентричний розвиток» має на меті забезпечити поступові зміни механізму співробітництва територіальних громад, зменшити диспропорції у економічному розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць області, забезпечити принципи узгодженого розвитку урбанізованих зон, підвищити якість водних об'єктів в межах урбанізованих зон шляхом реконструкції та модернізації очисних споруд.

Забезпечити соціально-економічний розвиток районів можна шляхом надання пріоритету розробці та реалізації інтегральних проєктів, що здатні справити мультиплікативний, системний ефект на розвиток різних секторів економіки на конкретних територіях.

Проєкти, орієнтовані на розвиток та впровадження механізмів співробітництва територіальних громад, створення належного рівня

життя у районах області шляхом забезпечення розвитку соціальної інфраструктури, зниження демографічної депресивності територій, модернізації та реконструкції виробничих та соціальних об'єктів для обласної державної адміністрації є пріоритетними.

Реалізація даних проєктів має здійснюватися за рахунок частково державного бюджету, в основному за рахунок залучення грантових коштів та інвестиційних ресурсів.

Визначення чітких меж, функціональної спеціалізації та принципів узгодженого управління розвитком урбанізованих зон забезпечуватиме оновлення схем планування територій.

В цілому по області перебувають в аварійному стані і потребують поточного або капітального ремонту 57,1 % від загальної протяжності каналізаційних мереж.

Водні об'єкти басейну окремих річок області знаходяться в незадовільному санітарно-гідрологічному, санітарному та екологічному стані та потребують дієвих заходів по їх оздоровленню.

Реконструкція та модернізація очисних споруд для підвищення якості водних об'єктів в межах урбанізованих зон забезпечить суттєве зниження ризику техногенних катастроф в містах через знос основних фондів, забезпечить відновлення життєдіяльності екосистем, експлуатацію новостворених об'єктів водохоронного комплексу.

Успішна реалізація проєктів, спрямованих на застосування та модернізацію існуючих механізмів державних житлових програм, розробку нових регіональних і місцевих програм здешевлення іпотечного кредитування для будівництва і придбання житла, адаптованих до місцевих умов і потреб конкретних територій, забезпечення максимальної доступності участі в цих програмах для усіх верств населення з метою залучення обсягів інвестицій, здатних стимулювати розвиток економіки, має сприяти вирішенню житлової проблеми приблизно 80–100 тис. мешканців м. Харкова, а також Харківського та Дергачівського ра-

йонів; створення не тільки сучасної приміської інфраструктури, а й формування нових систем зв'язків між мегаполісом, людиною і природою, тобто створення агломерації.

Широке залучення громадських організацій та бізнесу на районному та місцевому рівні до надання соціальних послуг населенню, розвитку інфраструктури здорового способу життя та дитячої інфраструктури на основі соціального партнерства та аутсорсингу орієнтоване на забезпечення додаткових місць та безпечного перебування дітей у дошкільних навчальних закладах; покращення соціального розвитку та дитячої інфраструктури в окремих населених пунктах; отримання своєчасної медичної допомоги в умовах сучасного медичного закладу;

Успішна реалізація проектів, спрямованих на проведення інвентаризації, реконструкції та модернізації очисних споруд Харківської області в межах урбанізованих зон з метою зменшення антропогенного впливу на поверхневі водні об'єкти та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності населення мають забезпечити: інвентаризацію очисних споруд каналізації в усіх районах Харківської області, встановлення ефективності роботи очисних споруд та забезпечення надійності та безпеки відведення каналізаційних стоків від житлових будинків; підвищення енергоефективності, покращення екології та впливу на навколишнє середовище при проведенні відведення та очистки стічних вод; підвищення якості очищення стічних вод, шляхом оптимізації технологічного процесу і застосовуваного устаткування; попередження збільшення антропогенного впливу на навколишнє середовище басейну річок Харківської області, сприяння розвитку екологічно безпечних видів діяльності, визначення головних напрямків дій відносно раціонального використання, охорони та відновлення водних ресурсів.

Стратегія розвитку Харківської області передбачає підвищення конкурентоздатності всіх галузей економіки регіону та зменшення шляхом економічного розвитку територіаль-

них диспропорцій, впровадження механізмів співробітництва територіальних громад для посилення їхнього розвитку шляхом об'єднання у спільний соціально-економічний, інвестиційний простір із єдиним планувальним, розселенським і природно-екологічним каркасом, узгодженим використанням об'єктів інфраструктури, території і ресурсів, забезпечення здорової конкуренції.

«Стратегія конкурентоспроможності» не буде успішною, якщо вона буде пасивною і уникати конкуренції. Перебільшені протекціоністські тенденції практично завжди приводять до стримання прогресивних структурних змін, поглибленню застійних явищ і макроекономічної стабілізації (зростання цін, збільшення дефіциту державного бюджету, підтримки неефективних виробництв і т.п.) [7].

Конкурентоспроможність економіки та зростання валового регіонального продукту, зменшення територіальних диспропорцій у якості життя та поліцентричний розвиток територій не можливі без ефективного управління місцевим розвитком.

Вказані напрямки розвитку можливі лише, враховуючи «концептуальні засади здійснення децентралізації владних повноважень у двадцяти ключових сферах і галузях правового регулювання, зокрема, таких як адміністративно-територіальний устрій, регулювання земельних відносин, управління комунальною власністю, формування місцевих бюджетів, соціально-економічний розвиток, житлово-комунальне господарство, інфраструктура, соціальний захист населення тощо» [8].

Ефективне управління місцевим розвитком орієнтоване на пошук приватних вітчизняних та закордонних підприємств для формування партнерства; створення суспільно-приватних партнерств для реалізації конкретних проектів; інформаційну підтримку розвитку суспільно-приватного партнерства; формування консультаційних органів за певними видами діяльності, який би відбирав та формував заявки, технічну та проектну документацію для створення суспільно-приватного партнерства;

проведення техніко-економічної експертизи та формування висновків щодо доцільності формування конкретних суспільно-приватних партнерств.

За більшістю ознак проекти орієнтовані на перехід від освоєння бюджетних коштів до проектного управління, орієнтованого на конкретний результат для конкретної території не мають аналогів в Україні та матимуть стратегічне значення для інноваційного розвитку Харківського району, області, а також для України в цілому. Вони спрямовані на створення нових виробничо-технологічних комплексів, які забезпечать повний цикл переробки харчової продукції від її вирощування до зберігання, переробки, підготовки до реалізації, транспортування та передачі її кінцевому користувачу, логістики; використання сучасних технологій та обладнання європейських та вітчизняних підприємств для більшої ефективності виробництва взагалі та енергозбереження зокрема; забезпечення населення регіону якісними продуктами харчування (фруктами та овочами); створення нових робочих місць; забезпечення довгостроковими контрактами на купівлю аграрної продукції; підвищення експортного потенціалу регіону за рахунок реалізації частки продукції на експорт (10–15 %); вдосконалення системи управління системами водопостачання, водовідведення, зберігання та утилізації комунальних побутових та виробничих відходів;

Підвищення активності і спроможності місцевих органів влади та громадськості має реалізовуватися за рахунок комплексу проектів спрямованих на формування єдиного, уніфікованого інструктивного каркасу для розробки і моніторингу ефективності місцевих стратегій розвитку та планів їх реалізації; створення методичної основи для взаємоузгодженості і стратегічних і оперативних цілей розвитку територій за ієрархічними рівнями – від Держави до району і населеного пункту в Харківській області; розробку рекомендацій щодо створення міжрегіональної та внутрішньої регіональної системи поширення іннова-

цій та знань на основі системного підходу та моделі потрійної спіралі, інституціонального забезпечення комерціалізації знань; реалізацію конкретних проектів для досягнення поставлених цілей - ліквідація просторових дисбалансів розвитку окремих населених пунктів та районів.

Реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні вимагає активізації участі громадянського суспільства в реалізації державних функцій і використання інформаційно-аналітичних систем для прийняття управлінських рішень на основі обробки фактографічної інформації і моделювання можливих сценаріїв розвитку. В програмі це передбачається шляхом об'єднання інформаційних ресурсів органів державної влади, органів місцевого самоврядування і організацій для забезпечення відкритого доступу громадянам до даних, що знаходяться в різних інформаційних системах і базах даних: від баз даних загальноукраїнських установ до інформаційних джерел сільського рівня; збільшення прозорості в діяльності органів влади, підвищення ступеня залученості і довіри громадян до діяльності органів влади; ухвалення управлінських рішень на основі аналітичної обробки інформації про наявні регіональні ресурси; підвищення інвестиційної привабливості регіону за рахунок подання актуальної та достовірної комплексної інформації про просторові об'єкти харківської області і наявні регіональні ресурси; надання доступу бізнес-спільноті до наявних даних для забезпечення здорової конкуренції; розробки систем моніторингу сільськогосподарських земель Харківської області; обґрунтування формування агрокластерів у Харківській області для підвищення інвестиційної привабливості регіону; формування центру моніторингу ефективності управління майном і земельними ресурсами.

Значна роль у програмі відведена питанням тимчасово переміщених осіб реабілітації учасників антитерористичної операції (АТО). Розв'язання цих питань передбачає залучення

населення до процесів економічної активності та зокрема, проблему інтеграції тимчасово переміщених громадян з зони АТО у економічне життя області шляхом надання робочих місць та підвищення чи надання іншої кваліфікації; надання тимчасового житла у профілактично-медичних закладах та санаторіях і відповідно приведення останніх у жилий стан; творення та організація роботи Інформаційно-комунікаційного центру, створення та організація роботи Бізнес-інкубатору для підприємців-початківців.

Визначальним чинником зростання ефективності системи управління є підвищення конкурентоспроможності регіону за рахунок розробки і запровадження в діяльність органів влади Харківської області системи моніторингу конкурентоспроможності регіону та його територій; встановлення зв'язку між метою розвитку міст (районів) – досягнення високого рівня життя та сталого добробуту населення – та показниками і чинниками конкурентоспроможності; формування і наповнення інформаційно-аналітичної бази для вироблення обґрунтованої місцевої політики; сприяння громадському контролю над динамікою змін у соціально-економічному розвитку територій та над досягненням цілей, задекларованих в стратегіях і програмах розвитку територій.

Реалізація цільового сценарію розвитку Харківського регіону передбачає його включення до системи міжнародних зв'язків, доступ до міжнародних ринків капіталу, визначення його місця у системі міжнародних ринків та міжнародного розподілу праці та надбання якостей одного з опорних центрів у загальноєвропейській поліцентричній системі метрополітенських регіонів.

Успішність здійснення стратегії розвитку Харківської області суттєво залежить від її розуміння основними суб'єктами регіонального розвитку та їх залучення до підготовки та реалізації проектів тому доцільно забезпечити розробку моделі навчання та підтриман-

ня знань та навичок реалізації стратегії фахівців місцевого самоврядування; здійснювати постійну інформаційну підтримку розвитку суспільно-приватного партнерства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» // ВВР України. – 2015. – № 13. – Ст. 90.

2. Рішення Харківської обласної ради «Про затвердження Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року»: від 05.03.2015 р., № 1151–VI.

3. Рішення Харківської обласної ради «Про затвердження Плану заходів на 2015-2017 роки з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року»: від 18.06.2015 р., № 1227–VI.

4. Розпорядження голови Харківської обласної державної адміністрації «Про затвердження складу робочої групи з розробки проекту Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року»: від 15.06.2015 р., № 276.

5. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / Смит А. – Москва : Соцэкгиз, 1962.

6. Долішній М. І. Стратегічні фактори глобальної конкуренції і механізми забезпечення конкурентоспроможності регіонів. Конкурентоспроможність: проблеми науки і практики : монографія / Долішній М. І., Белецький П. Ю., Гомольська Н. І. – Х. : Вид. дім «ІНЖЕК», 2006. – 246 с.

7. Райнин И. Л. Стратегия повышения конкурентоспособности национальных предприятий: внешнеэкономический аспект / Райнин И. Л. // Бизнес Информ. – 2009. № 2 (3). – С. 78–82.

8. Тацій В. Я. Доповідь Президента Національної академії правових наук України про основні результати діяльності Академії у 2014 році на загальних зборах Академії 27 лютого 2015 року / Тацій В. Я. Вісник Нац. акад. пра-

вових наук України. – 2015. – № 1 (80). – | С. 7–15.

Райнін І. Л. Основи стратегії розвитку Харківської області / І. Л. Райнін // Форум права. – 2016. – № 1. – С. 224–232 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_37.pdf

Розглянуті основні засади стратегії розвитку Харківської області, які характерні та властиві для всіх регіонів України, проаналізовані регіональні програми з соціально-економічного розвитку Харківської області та розкриті організаційно-практичні та теоретичні умови їх реалізації.

***

Райнін И.Л. Основы стратегии развития Харьковской области

Рассмотрены основные положения стратегии развития Харьковской области, которые характерны и существенны для всех регионов Украины, проанализированы региональные программы социально-экономического развития Харьковской области, раскрыты организационно-практические и теоретические условия их реализации.

***

Raynin I.L. Fundamentals of the Development Strategy of the Kharkiv Region

The article describes the main provisions development strategy of the Kharkov region, which is characterized and substantial for all regions of Ukraine, analyzed regional programs of social and economic development of the Kharkov region, disclosed organizational, practical and theoretical the conditions for their implementation.

Форум права Форум ШД